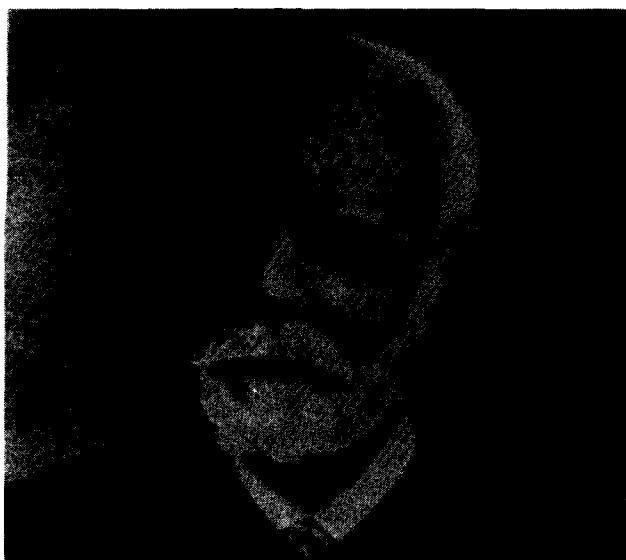

Marie Esprit Léon Walras (1834-1910)

Walras 1) werd in 1834 te Evreux, Normandië, geboren in een eenvoudige familie die „très honorable, très catholique, très royaliste” was. Léon was van zijn jeugd af bijna naïef serieus. Zo vereerde hij zijn vader Auguste maar kon niet verdragen dat deze af en toe iets beloofde dat hij niet nakwam. Léon: „Ça a attristé mon enfance et ma jeunesse”. In het huwelijksaanzoek aan zijn tweede vrouw in 1889 benadrukt hij: „Je hais la coquetterie chez les femmes et je méprise le papillonnage chez les hommes”. Teleurgesteld door de resultaten van de revolutie van 1848 ontwikkelt Léon een soort humorloze romantiek die hem ertoe bracht in eerste instantie maatschappijkritisch te gaan schrijven. Als jongeman leidde hij een bohémienachtig leven in Parijs, waar hij zich o.a. met kunstkritiek bezighield. Zijn op eigen kosten uitgebrachte roman *Francis Saveur* (1858) werd geen succes en moest uit de handel worden genomen. Er wordt wel gesteld dat Walras zich uit ontgoocheling over de werkelijkheid uiteindelijk in de ivoren toren der wetenschap heeft teruggetrokken en dat aanbevelingen als nationalisatie van de grond nog van de eigendomsfilosofie uit zijn jeugd stammen. Walras had in 1851 te Douai het eindexamen „lettres” behaald van de middelbare school en na een cursus wiskunde het examen „sciences”. Doordat hij vervolgens niet gericht studeerde voor het toelatingsexamen van de Ecole Polytechnique, een school voor een intellectuele elite van ingenieurs en architecten, maar zich verder verdiepte in de wis- en natuurkunde zakte hij twee maal voor dit examen. Hij werd daarop leerling van de Ecole des Mines te Parijs. Omdat het leerprogramma hem niet erg aansprak, begon hij er literatuur, filosofie, geschiedenis, kunst, politieke economie en sociale wetenschappen naast te doen. Het boek *Recherches sur les principes mathématiques de la théorie des richesses* van Cournot, klasgenoot en collega econoom van zijn vader, wekte reeds zijn bewondering.

Uiteindelijk koos Léon voor de economie. In zijn autobiografie verklaart hij — heilig overtuigd van het belang van dit ogenblik voor de mensheid — dat het meest beslissende uur van zijn leven viel tijdens een wandeling in 1858, toen hij zijn vader, zelf een eersterangs econoom en docent politieke economie, beloofde zich ook te gaan wijden aan het scheppen van de sociale wetenschap: „Et ce fut alors que, devant la porte d'une campagne appelée Les Roseaux, je lui promis de laisser la littérature et la critique d'art pour me consacrer entièrement à la continuation de son oeuvre”. Deze sociale

wetenschap zou de hefboom moeten worden voor de verbetering van de wereld. Doorbouwend op economische theorieën van zijn vader en Cournots wiskundige taalgebruik kwam Walras — voorzien van toch beperkte wiskundige kennis — op het idee een mathematisch model te maken van het totale economische proces: „j'eus l'intuition d'une économie politique pure et appliquée à créer dans la forme mathématique”. Aan deze heilige missie zou hij zijn hele leven ononderbroken blijven werken: „Je ne suis pas un économiste. Je suis un architecte”, en typerend: „mais je sais plus de l'économie politique que les économistes”. In 1860 hield Walras, reeds verbonden aan het *Journal des Economistes* en aan *La Presse*, een rede op een internationaal belastingcongres te Lausanne, die tien jaar later tot zijn aanstelling als hoogleraar economie aan de rechtenfaculteit daar zou leiden. Dit zou weer de geboorte worden van de school van Lausanne in de economie. Ondertussen kreeg Walras het vanwege zijn vernieuwende en socialistische ideeën in Frankrijk aan de stok met de gevestigde economen. Deze hielden de hoogleraarsbaantjes veelal in de familie en beheersten economische tijdschriften en zelfs uitgeverijen. Walras werd verhinderd te publiceren en lezingen te houden en mocht ook geen eigen economietijdschrift oprichten. Hij zag zich uiteindelijk genooddaakt achtereenvolgens betrekkingen aan te nemen bij de spoorwegen, de Caisse d'escompte en een particuliere bankier. Dit werken in de praktijk gaf hem wel een goede basis voor het theoretiseren dat in Lausanne zou volgen.

1) Walras wordt, i.t.t. wat men vanuit het Frans zou vermoeden, uitgesproken als Walrass. De familie kwam namelijk oorspronkelijk uit het Nederlandse Limburg en heette Walravens.

Na een tiental jaren te hebben samengewoond, hetgeen een complete breuk met zijn zuster veroorzaakte, trouwde Walras in 1869 met een ongehuwde moeder die door haar baas/minnaar in de steek was gelaten. Bij dit huwelijk erkende Walras niet alleen zijn eigen, toen reeds zesjarige, dochter (zijn latere toegewijde verzorgster Aline) maar ook het eerste kind George. Financiële zorgen kenmerkten deze periode. Voor de reis naar Lausanne moest hij een voorschot vragen en tien jaar later moet hij, gedwongen door de kostbare en langdurige ziekte van zijn vrouw, privélessen geven en zelfs onder een pseudoniem literaire bijdragen schrijven. Na de dood van zijn vrouw hertrouwt hij in 1889 met een 58-jarige dame uit Engeland. Op dat moment sukkelde Walras reeds met zijn eigen gezondheid.

Te Lausanne begon Walras alleen, op een niet voorbererkt terrein, met de opbouw en uitbouw van zijn systeem van het algemeen economisch evenwicht, waaraan hij zijn beroemdheid te danken heeft. Minder bekend, maar eveneens van grote importantie, zijn zijn bijdragen op het gebied van de economische statistiek en de moderne geldtheorie.

Het algemeen evenwicht werkte Walras uit in een systeem van vergelijkingen waarbij nutsmaximaliserende gezinshuishoudingen produktieve diensten van de hen ter beschikking staande middelen (capitaux) verkopen aan, en produkten kopen van winstmaximaliserende „ondernemingen”. Onderlinge leveringen werden ingebouwd. Walras toonde aan dat er bij volledige concurrentie, perfecte kennis en deelbaarheid van factoren en produkten, en onder de genoemde maximalisatievoorwaarden, een perfect evenwicht zou ontstaan. Hier zouden de ondernemers (opgevat als marktcalculators en gescheiden van de kapitaalverschaffingsfunctie) winst noch verlies maken. Doordat via substitutie nutsverhoudingen gelijk worden gemaakt aan prijsverhoudingen is de gevraagde hoeveelheid een functie van alle prijzen. De prijzen blijken in het systeem ten opzichte van een gekozen prijs, de numéraire, vast te liggen. Volledige kennis zou ontstaan door loven en bieden: de over de markt geschreeuwde prijs, de „prix crié”. De synthese van zijn theoretiseren verscheen in drie boekwerken, namelijk zijn grote structuurwerk *Éléments d'économie politique pure* (1874), met als vervolgwerk voor praktische toepassingen *Études d'économie politique appliquée* (1898) waarin o.a. ook zijn belangrijke monetaire theorie stond, en het boek *Études de l'économie sociale* (1896) dat zich met sociale ethiek („evenwicht tussen de rechten van individu en staat”) bezighield. De ideeën in deze werken werden ook gepubliceerd in talrijke artikelen. Verder voerde Walras een correspondentie van honderden brieven met geleerden over de gehele wereld zoals Böhm-Bawerk, Menger, Edgeworth, Jevons, Marshall, Barone, Pantaleoni, Pareto, Wicksell, J. B. Clark, Fisher en Moore. Via correspondentie met de Leidse student d'Aulnis de Bourouill ontdekte hij in 1874 dat Jevons reeds voor hem belangrijke publicaties gedaan had op het gebied van de marginale nutsbe-

nadering. Deze slag was des te erger omdat hij van Engelse zijde kwam, terwijl Walras, stammende uit de Franse traditie van Quesnay, Turgot, Dupuit, Cournot en Auguste Walras, de Engelse economisten, met uitzondering van Adam Smith, niet zo hoog aansloeg. Na enig morren accepteerde Walras echter de feiten en gaf Jevons de eer die hem toekwam.

De werkelijke strijd van Walras was zijn ideeën in de wereld ingang te doen vinden en met name de Franse economie „te bevrijden van de tyrannie der officiële school zonder zich eenvoudigweg op slechtou te laten nemen door de Duitse historische school”. Dit was moeilijk. In Zwitserland waren zijn rechtenstudenten niet erg in economie geïnteresseerd. In Engeland trok men op de sterke Marshall, in Duitsland en Oostenrijk met grootmeesters als Menger zag men Walras' werk als niets anders dan de Oostenrijkse doctrines in een mathematisch jasje. Slechts in Italië (Pantaleoni, Barone en de opvolger van Walras, Pareto) en in de VS (Fisher en Moore) sloegen de ideeën van Walras enigszins aan. Bij de Franse economisten, tegen wie de strijd met grote bitterheid gevoerd werd, duurde de tegenstand voort („hostilité sourde mais acharnée des mandarins héréditaires préposés au soin d'empêcher la science de se faire”) en werd Walras systematisch geweerd. De presentatie van Walras' theorie droeg bij tot de late erkenning. Schumpeter: „Walras presented his immortal theory in the garb of a political philosophy that is extra scientific in nature and, moreover, not to everyone's taste. I am afraid that there is no better way of conveying what that philosophy was than to call it the philosophy of petty-bourgeois radicalism. He felt called upon to preach an „idéal social” that hails from the semi-socialist French writers of the first half of the nineteenth century or, as we may say with equal justice, from utilitarianism”.

Pas aan het einde van zijn levenslange bittere en tragische strijd om erkenning en discipelen begon het succes te komen. In 1892, hetzelfde jaar dat hij wegens zwakke gezondheid met emeritaat ging (hij bleef honorair professor) kreeg hij het erelidmaatschap van de American Economic Association. In 1909 eerde zijn universiteit hem bij zijn vijftigjarig jubileum als econoom en bij zijn veertigjarig dienstjubileum in grootse opzet. De overweldigende en onverwachte eerbewijzen vanuit de gehele wereld maakten dit tot het hoogtepunt van zijn leven. Schumpeter schreef later: „It affected him like a ray of sunshine after a rainy day”. Zes maanden na het feest stierf de illustere geleerde, die eens gezegd heeft als men snel wil oogsten men aardappelen en sla moet zaaïen, maar dat, als men een eik wil poten, men de nuchterheid moet hebben tegen zich zelf te zeggen: „Mijn kleinkinderen zullen de schaduw aan mij te danken hebben”. Voor het economische nageslacht is dit stellig het geval geweest. Met de woorden van Schumpeter: „Walras' system is . . . . . the basis of practically all the best work of our own time”.

H. M. Becker